

BIBLIOTEKA
Orijent

UREDNIK
Neva Saravija

Ova publikacija je nastala uz finansijsku podršku Evropske unije. Za njen sadržaj isključivo je odgovorna Zadužbina Ilije M. Kolarca i Čigoja štampa i ne odražava nužno stavove Evropske unije.

This publication was produced with the financed support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of Zadužbina Ilije M. Kolarca and Čigoja štampa and do not necessarily reflect the views of the European Union.

Funded by
the European Union

Regional Network
for Cultural Diversity

AJŠE AJDŽAN KESIDŽI

Detelina sa četiri lista

S turskog prevela
Aleksandra Hadži Bošković

Beograd, 2021.

Naslov originala:

Ayşe Aycan Kesici

Başucu dostlari

Copyright © Ayşe Aycan Kesici, 2019

© Flora Kitap, 2019

Copyright © za srpski jezik u svetu *Čigoja štampa*

© za srpski jezik u svetu *Zadužbina Ilije M. Kolarca*

*Posvećeno svim mojim prijateljima
koji zauzimaju posebno mesto u mom životu,
kao i svima koji će večno biti u mom srcu...*

UVODNA REČ

Dragi čitaoci,

Koliko sam samo bila uzbuđena kada se moja knjiga, koja govori o značaju naših prijatelja koji su nam postali gotovo kao porodica, kao i naše vezanosti za njih, prvi put pojavila u Turskoj, 2019. godine, i sada ne osećam ništa manje uzbuđenje što će se naći pred vama. U Srbiji sam skoro tri godine, udišući isti vazduh koji vi udišete, jedući istu hranu koju vi jedete, obilazeći ista mesta koja vi obilazite. Iako je ovde život za mene, kao i za moju porodicu, jedno nezaboravno iskustvo, isto tako je jako dragoceno to što mogu da doprem do vas svojom pisanom rečju.

Kao rezultat iste istorije koju delimo već dugi niz godina mogu da uvidim koliko su nam kulture slične, koliki se značaj pridaje prijateljskim i rodbinskim vezama, da otkrijem koliko su nam ukusi slični i da ćaskam sa vama uz osmeh koji nam na licu izmamljuju zajedničke reči koje koristimo.

Drago mi je da sam živela u Srbiji, a posebno mi je drago što ste postali deo mene. Verujem da će ovaj most koji smo zajedno izgradili biti još snažniji i jači uz literaturu. Sada ću i ja svojim rečima pokušati da dotaknem vaše živote. Takođe bih želela da istaknem da je ovaj roman adaptacija stvarnog života, proživljenih događaja, a opisi zaista pripadaju likovima u knjizi.

Neizmerno sam zahvalna izdavačkoj kući „Čigoja štampa”, a posebno gospođi Vesni i Nevi, koje su verovala u mene i podržavale me svojim nasmejanim licima. Veoma sam srećna što sam ovo uzbuđenje doživela u Srbiji, koju smatram svojim drugim

domom. Iako sam zahvalna prijateljima koje sam stekla boraveći ovde, sada je sve na vama čitaocima. Hvala vam svima.

U mnogim od ovih priča svako od nas prepoznaće delić sebe. U vašim životima nikad ne bi trebalo da nedostaje prijatelja, dragih ljudi i knjiga.

S ljubavlju, vaša Ajdžan

Idžlal

Konačno je došlo veče. Nakon veoma napornog dana provedenog u knjižari, uveče smo otišli kod Sureje na večeru. Čim sam stigla kući, smesta se zavalih u svoju fotelju i uključih televizor. Gledala sam večernji dnevnik ali, gledajući ga, svaki put bih se iznova rastužila budući da su to vrlo često bile vesti o nekom stradanju. Nažalost, ovaj put bile su to vesti o eksploataciji dece... Što sam više gledala bivala sam u isto vreme i tužna i besna. Odlučih da promenim kanal. I nakon nekoliko repriza serija, nekoliko takmičarskih programa, prispavalo mi se. Kada sam u 03:30 začula zvuk telefona u panici otvorih oči i shvatih da sam zadremala. Uspaničeno pružih ruku ka telefonu koji se nalazio na noćnom stočiću. Telefon koji je zvonio u to doba nije slutio ništa dobro.

Pokušala sam da samu sebe smirim na trenutak, sve dok nisam uzela telefon u ruke, ali čim sam ugledala ime osobe koje se pojavilo na ekranu sve moje molitve nestaje. Zvala je Ela, ćerka moje drugarice. Počeh da se pitam da se nije možda nešto desilo a srce poče ubrzano da mi lupa i ja odgovorih na poziv.

„Ela?”

„Halo, majko Idžlal!”, reče ona drhtavim glasom. U tom trenutku iznova me obuzeše razni zastrašujući scenariji.

„Ela, kćeri, šta se desilo?”, konačno uspeh da izgovorim.

„Majko Idžlal, moja majka se razbolela. Dovedi smo je u bolnicu. Prva si mi ti pala na pamet.”

Kada sam je upitala, „Šta se desilo kćeri? Šta je tvojoj majci?”, nadajući se da je posredi prolazna bolest ili da je možda samo pokvarila stomak, čekalo me je sasvim drugačije objašnjenje.

„Kada ste vi sinoć otišli, majka je rekla da ju je zbolela glava i otišla da legne. A kada je otac ušao u spavaću sobu zatekao ju je kako leži pored kreveta bez svesti. Smesta smo pozvali hitnu pomoć i otišli u bolnicu. Doktori nisu mogli odmah da kažu o čemu se radi”, reče ona.

Ovo kratko objašnjenje stvorilo je neko kretanje u meni, ostavljajući me u jednoj čudnoj i mračnoj praznini, samu sa svojim strahovima. Kada sam završila razgovor sa Elom došlo mi je da zaplačem. Bila sam u čudu šta me je snašlo. Mozak mi se zaledio. Vreme je stalo. Samo je moje srce snažno lupalo.

Vratila sam se u taj trenutak od samo nekoliko meseci unazad. Zar moja bliska prijateljica, Sureja, nije otišla kod doktora onda kada ju je zbolela glava i kada je izgubila ravnotežu toliko da nije mogla da stoji na nogama? Nije li joj rekla da je doktor uradio sve testove i da je čak uzeo likvor iz kičme i da je možda posredi migrena a da telo samo daje znake umora? Zar nismo odahnuli kada smo to čuli? Šta će se sada desiti? Otkud sad ta nesvestica? I zašto nije došla sebi sve do bolnice? A šta ako je nešto ozbiljno? A šta ako se ne probudi? A šta ako... A šta ako? Pokušavajući da odagnam rđave misli jednu po jednu, shvatih da je sada potrebno da se priblerem jer treba da budem uz Elu! Konačno upitah u kojoj su bolnici i čim sam dobila odgovor „Čapa”, rekoh „Smesta dolazim!”

Na brzinu počeh da se spremam. Obukoh trenerku i majicu radi udobnosti. Možda će u bolnici ostati duže vreme. Naviknuta na bolnicu uz dugogodišnje iskustvo, smesta spremih malu torbu. Stavivši vlažne maramice, papirni ubrus, papuče, punjač za mobilni i rezervnu garderobu povukoh rajsferšlus na torbi, uzeh ključ od kola i izađoh iz kuće.

Proleće je bilo na pragu ali je zato noć bila prohladna. Ili sam se to možda ja smrzavala od napetosti. Uvek bi me uhvatila jeza kada sam bila pod stresom. Čak bi mi i ruke bile ledene. A kada bi stres prošao i ja počela da se smirujem telo bi mi zahvatilo neko stanje obamrlosti, lice bi mi gorelo i rumenelo se. Tako je to sa mnom još od detinjstva. Tačnije, tako je to od onda kada sam postala svesna da sam pod stresom. Uđoh u kola trudeći se da ostanem prisebna. Trebalo je da svojom pribranošću i zdravim razumom ohrabrim svoju dragu prijateljicu i njenu porodicu. Zašto sam odmah pomišljala na ono najgore? Još uvek se ništa nije znalo? Mislim da je to u tradiciji naše porodice da uvek pomislimo na ono najgore. Upalila sam auto i krenula. Uopšte nisam razumela kako sam uopšte i stigla do bolnice Čapa sa takvim mislima na pameti. Kada sam ugledala Elu ispred prijemnog odeljenja hitne pomoći učinila mi se tako majušna u mojim očima. Dušica moja, već je odrasla ali je još uvek bila dete. Ko bi mogao znati kako se sad to njeno malecno srce borilo sa ovim nemirom. Čim me je ugledala smesta me zagrlila. To krhko telo se treslo, suzdržavajući se da ne zaplače. Udahnuvši poznati miris njene kose, potisnula sam knedlu koja mi je stajala u grlu.

„Gde je tvoja majka sada?“, izustih ja ispuštajući njenu ruku.

„Majko Idžlal, odveli su je na Tomograf. I otac je otišao zajedno sa doktorima. Ja sam ostala tebe da sačekam“, izusti u jednom dahu.

Ne odvajajući pogled s poda, reče kako su je doktori zadržali zbog mogućnosti izliva krvi u mozak. Dok je to izgovarala, neprestano bi šutirala kamenčiće na zemlji. Podigoh joj bradu i zagledah se u njene oči. „Prebrodićemo ovo“, rekoš. „Jaki smo mi. Uvek smo i bili. Bili smo jaki čak i onda kada smo mislili da to nismo. I upravo iz tog razloga sada, kada je tvoja majka unutra, mi ćemo se boriti izvan. Čak i ako saznamo da je dobila izliv krvi u mozak nipošto nećemo gubiti nadu. Svi ćemo skupa, ruku pod ruku, odavde izaći. Veruj u to kćeri“.

Kada me je upitala, „Obećavaš li?“, moleći se da se sve ono što sam izgovorila obistini, rekoš „Imaš tetkinu reč!“ Ovo je

među nama bila neka vrsta podsetnika na tajne koje smo tajili još od Elinog detinjstva, na planove koje smo krišom pravili, kao i na iznenađenje koje smo pripremali za njenu majku. Onda je uhvatih za ruku i nas dve zajedno uđosmo unutra. Sedele smo u čekaonici, jedna pored druge. Koliko je samo bilo onih koji su kao i mi čekali nekog svog. Jednog starijeg čoveka u kolicima, mladića kome su leđa bila uvijena zavojima i jednu mladu devojka sa cevčicom u nosu, hitno uvedoše unutra. Bilo je i onih koji su spavali na klupama u čekaonici. Ovde je uvek ovako prometno i krcato. E, to ti je slika univerzitetske bolnice Čapa, ogromnog Istanbula. Vrata nade za one bespomoćne koji traže izlečenje. Kao da sam bila apstrahovana u toj prostoriji u kojoj smo čekali moju dragu prijateljicu, kao i dobre vesti o njoj. Ah Čapa, ah... Uvek bih sa strahom ulazila unutra.

Sećam se, išla sam tada u peti razred osnovne škole. Imala sam oko 11–12 godina a moja sestra 5–6. Kako u to vreme prirodan gas nije bio toliko u upotrebi, ipak je zbog materijalne situacije u našoj kući postojala peć. Nismo mogli ni ogrev da založimo u peći, jer je i on, razume se, bio skup. Pa smo kupovali ugalj u džakovima. Moj otac bi ugalj iz velikog džaka raspoređivao u male pijačne torbe, da bi se lakše ubacio u peć. Bio je to petak večer, 4. januar, moj otac je ostao da gleda televiziju nakon što smo moj brat, majka i ja legli da spavamo. Dok se u emisiji „Orahova ljuska”, koju je vodio Hulki Dževizoglu, raspravljalo na temu muta brakova, u trenutku kada je hteo da pojača ton na televizoru, jer se atmosfera u studiju zapalila, shvatio je da ne može da stisne dugme na daljinskom upravljaču. Njegov mozak bukvalno nije mogao da kontroliše pokrete tela. Shvatio je da smo se otrovali ugljen-monoksidom koju je ispuštala peć. Kako nije mogao da ustane iz fotelje bacio se na pod. Nešto kasnije, kada se malo osvestio, rekao je da mu je trebalo oko pola sata da se dovuče do spavaće sobe koja je inače bila povezana sa dnevnim boravkom. Otpuzao je do spavaće sobe i jedva je, pridigavši se o ivicu kreveta, uspeo da sedne i pokušavao da pro-

budi majku. Ona je sedela na krevetu. Otvorila je oči ali joj je pogled bio bezizrazan. Nakon što ju je malo prodrmao majka je došla sebi. Jedva se krećući, otvorio je prozor kako bi svež vazduh ušao u sobu. Čim ih je svež vazduh malo povratio, smesta su došli u našu sobu ne bi li proverili u kakvom smo stanju brat i ja. Sećam se samo da me je majka probudila i rekla, „Ustaj kćeri i idi do toaleta”. Ustadoh onako pospana. Osetila sam neku mučninu u stomaku i zatražila od majke vodu. Kada sam izašla majka me je čekala ispred sa čašom vode u ruci. Sećam se samo da sam uzela čašu. A posle toga su me smestili na zadnje sedište komšijskog automobila i nešto bi mi pričali. Izgleda da sam se onesvestila nakon što sam uzela vodu. Moji roditelji mora da su se prilično uspaničili. Otac me je smesta uzeo u naručje i izneo van. Pozvonio je kod komšija do nas. Objasnio im je situaciju. U tom trenutku je shvatio da je zaključao vrata a mog brata zaboravio unutra. Kako je samo to bila teška situacija... Jedno dete u nesvesti bezbrižno je spavalo unutra a drugo u naručju... Ugljen-monoksid koji nam je neprimetno strujio kroz krv, patrolirao je našim mozgom, našim ćelijama. Majka je smesta otvorila vrata i uzela mog brata. Hvala našim komšijama koje su nas smesta svojim autom odveli do bolnice Čapa. Bio je to auto marke Kartal. Ponovo su nam se našli, nakon toliko godina od zemljotresa u Marmari. Čim smo stigli u hitnu, rečeno nam je da se deca i odrasli pregledaju na zasebnim odeljenjima. Najpre odvedoše brata i mene. Smesta počеше da nam daju kiseonik. A zatim majku i oca odvedoše na drugo odeljenje. Naše komšije su te večeri trčkarale od odeljenja do odeljenja. Ja sam bila u stanju da držim cevčicu s kiseonikom, ali moj brat nije. Ruka bi mu se brzo umorila. Ustala sam sa svog kreveta i otišla do nje. Dugo sam mu držala cevčicu sa kiseonikom u nosu. A onda sam počela da je držim redom, malo njemu malo meni. Čim smo ušli u hitnu uzeli su nam krv. A ujutru su još jedanput izvadili krv i kako su vrednosti bile u normalni pustili su nas iz bolnice. Ponovo smo se dovezli komšijskim autom kući. Ali roditelji nisu dozvolili da mi prvi uđemo. Najpre su oni ušli i dobro

provetrili sve prostorije. Kada smo brat i ja kročili, taj težak miris koji se uvukao u kuću bio je nezamisliv. Mesta gde su se spajali zidovi i tavanica prekrila je neka crnkasto-zelena boja. Mora da su roditelji obavestili mog dedu dok smo bili u bolnici. Bio je to mamin otac. Moj dragi, mili dedica. Došao je po nas. Majka je smesta spremila torbu i mi otidosmo kod njenih roditelja koji su stanovali na Bahčelievleru. Sećam se da sam tamo često povraćala tokom prvih nekoliko dana. Mrzela sam povraćanje, čak sam ga se i plašila ali bilo je nemoguće izdržati. Dok smo nas dvoje boravili tamo, naši roditelji su krećili i čistili kuću. Bila sam pošteđena škole. Ali smo se zato moj brat i ja silno zabavljali boraveći kod bake i deke. U posetu bi dolazile komšije i poznanici da nam požele brz oporavak. Što se gostiju tiče, ja sam bila ta koja je imala najviše ugljen-monoksida u krvi, pa onda moj otac. Da je moj otac iole samo malo zakasnio iz naše kuće otpremili bi četiri mrtva tela. A možda smo, ne znajući, spavali snom smrti. Od tog dana, za sve nas, 4. januar postao je praznik. To je zapravo bila druga šansa koju nam je život pružio. Moji baka i deka, koji su nežno prigrlili svoja čeda, bez svake sumnje bili su sretni. Moj otac bi uvek govorio da Hulkiju Dževizogluu dugujemo život. I mnogo godina kasnije otišla sam kod Hulkija Dževizoglua, koji je tog dana potpisivao svoju knjigu i ispričala mu o onome što nam se desilo. Veoma se iznenadio ali mu je bilo i drago u isto vreme. Potpisao je knjigu za mog oca. Tog petog januarskog jutra izašla sam iz bolnice zdrava. Ko bi rekao da ću još mnogo puta dolaziti ovde u potrazi za izlečenjem.

I čim sam na hodniku ugledala Kemala, koji nam je išao u susret, ustadoh obuzeta svojim mislima. Ela i ja krenusmo mu u susret. Kako je samo bio umoran i iscrpljen, životni drug moje Sureje... Sa knedlom u grlu, najpre ga samo čvrsto zagrlih ne rekavši ni reč. Kamo sreće da posedujem moć da izlečim svoju drugaricu, Elinu i Alijevu jedinu majku. Potom pogledah Kemala. U očima tog nekad snažnog čoveka usadila se neka očajnička iznemoglost. Verovatno je samom sebi neprestano ponavljao, „Šta će sada biti?“